

Ch'orti' speaker: Isidro González
Anthropological linguist: John Fought
Chorti (Mayan) Texts, pp.86-99
Transcription/translation by Ch'orti' Project, Robin Quizar

3 Landslide - Kib'itz'

1. K'ani inche kontar otronte' ojroner, ayan inte' chinam, uk'ab'a' Okotepeke tama e [H]onduras. Yaja' e chinam yaja', che ke' tarix e tyempo, me'yra ani e chinam, i me'yra ani e jente ayan tamar. E ototob' galan ik'ani uwirna'r, pero k'otoy inte' diya, satpa, ke' e chinam yaja' satpa tama e anyo mil nobesientos treynti dos.

28. Ma to i'xna, satpa e chinam yaja' i che ke' konda satpa e chinam yaja' e konde sakojsa, kay xana inte' ilama. Arob'na e chinam twa' lok'ob' ani. Che' cha'iy(?) e ilama ke' lok'enik kone'r, porke' kone'r mix ja'x twa' e korpa'r e chinam ira, porke' e chinam ira kone'r turu udi'ir twa' asatpa, i ti'n e alok'oy a'jni, akorpa to, i ti'n e ma'chi, ya twa' ak'ab'a.

53. Pero e jente ma'chi uk'ub'syob', che'nob' ke e ilama ira intaka matuk'a ujwisyo, wa'r, war axana o'jron. Porke che ke' e ilama yaja' interu e ototob' xana, kay uche abisar e jente i, pero ja'xob' che'nob' ke' e ilama ira intake lokojsan. Ma'chi uk'ub'syob' lo ke' uk'ajti e ilama.

72. Pero kwando (e') tarderan, kay k'axi e jaja'r (e') war ak'axi ejsto sakojsa (e') sakojsa otronte' diya ma'chi anumuy, i' ejsto ke' b'an numuy e diya, ma'chi

anumuy e jaja'r, i konda ixto, sakojpa otro diya, ere war ajanakna, kwando jik'na e witzir tichan. Porke' ja'x inte' witzir me'yra. Ja'x kib'tz'a tari umaki e chinam, porke' no'n akay kak'otoy i kawira to e kib'itz' xe tari umaki e chinam.

107. Uk'ajti e jente kone'r ti'n e turwob' yaja' che ke kwando' satpa e chinam (e'), ayan to e jente, kay lok'oy ajni (e')tama e chinam yaja', tari kay turwanob' ejsto tama inte' plan me'yra unajtir.

122. Pero ayan inte' kojn alumuy tama e uyori'ir e chinam tya' satpa yaja', i che ke' e kojn yaja' ja' ya tari (e')(e') e syan anam lo ke' tari e kib'itz' tichan, i che ke' ayan ti'n e kay to ulok'se utumin, tari kay uch'ab'u' najtir tya' una'ta ke' ma'chi twa' alumuy (e') e kib'itz', porke' che ke' e kib'itz' yaja', imb'ijk imb'ijk kay kib'tz'a tari uyub'yob' ajik'na. Che intonses che'nob' ke' b'ajk'at kasatpa berda, porke' meru kib'itz' war water tichan.

153. Entonses tuno'r e syan jente tama e chinam kay (e') ulok'se tuno'r lo ke' ayan tama uyotot uturub'a najtir, i ti'n e uyajti ujut utumin, kay uk'eche lok'oy ubaliya, kay tari uch'ab'u najtir, i ti'n e kay tari uch'ab'ob' yaja' i che ke twa' asutpa a'xin uch'ami otro' otra kosa lo ke' war ulok'se ta uyotot, tya' war water, ya war amaktz'a, porke' e aj(e)kib'itz' war awatar tichan.

180. I tya' war alumwob' tama e kojn yaja', ya amaktz'ob', i che ke' e tumin yaja', lo ke' kay lok'esna ch'ab'na najtir tya' ma'chi alok'oy e kib'itz'.

188. I uwinkir ya amaktz'a konda asutpa a'xin(u') twa' tan ulok'se, mas lo ke' ayan ta uyotot i ya amaktz'a konde che uche sentir watar e syan rum ta ujur i ak'a'pa, i ma'chi'x asutpa ayo'pa uwira utumin tya' uyakta.

201. I poreso uk'ajti e jente tama e chinam Okotepeke ke' yaja' me'yra jente (e') kay uk'ab'yob' e tumin yaja', i tamar kone'r ayan utuminob' porke' me'yra jente kay ulo'kse utumin uch'ab'u najtir tya' ma'chi alumuy e kib'itz', pero ja'xir ma'chi'x korpa porke' ja'x e tya' asutpa a'xin ta uyotot, utaresan otronyajr (e') tuk'a lo ke k'ani utares, I ma'chi'x alok'oy, porke' e kib'itz' war awatar tichan, war amaktz'ob'.

231. Entonses (e') uwirob' ke' ma'chi'xto uyub'i alumuyob' ya' tama e kojn porke' ketpi'x puru anam e kojn. Entonses lo ke' uchyob' ti'n e turwob' (ta) tama e chinam umorojse ub'ob' turwanob' tama inte' otot me'yra uyaltir. Ayan ti'n e korpob' to (e') kay korpob'.

250. Pero ti'n e kay to b'ejrwob' twa'to ani ulok'se ukosob', lo ke' ayan ta uyototob', utuminob', ub'ujkob' (e') tuno'r k'antan ulok'syob' najtir, i ya kay k'a'pob' (e') tama ujut e b'i'r tya' war awatar e syan kib'itz' i ejsto ke' b'an b'ut'k'a tuno'r e chinam taka e anam majka tuno'r e ototob' (e') ketpa puru anam e chinam.

274. Pero ingojr takix otot (e') ketpa tama uyori'yer e chinam, tama e inxejr tya', i ta jor inte' santar, ja'x takix ketpa. Yab'ut'k'a e jente ti'n e korpob' to.

284. I konda ixto, kay numuy e kib'itz' yaja' entonses tama e abyon, kay k'otoy e pujsa (e') e pan (e') ta jor e otot yaja' tya' makarob'. I ixinna kay xana e abyon, kay upusi e pan tya' ketpa to e mojr yaja', tama e otot yaja', pero tuno'r e jente k'a'pa maktz'a tama uyototob'. Porke' inyajrer maktz'a e chinam umen e anam, I (e' e') e ja'me'yra kay ch'iji i pwes e yaja' si, kana'ta ke' berda porke' kak'otoy kawira ke' e kib'itz' turu to esto kone'r xe' usati e chinam.

322. I kone'r e chinam Okotepeke mix ja'x lo ke' turu ani tarix e tyempo sino ke' (e' e') inte'ix chinam sutpa Okotepeke, I poreso uk'ab'a' e chinam yaja' Nweba Okotepeke, porke' mix ja'x e Okotepeke xe' turu ani ixni'x.

334. Pero (e') che ke' xe' chinam ixni'x, che ke' me'yra ani e chinam, I ayan ani utumin e jente lo ke' turwob' tamar. Pero k'a'pa satpob' tama e tyempo yaja'. Uk'ajti e jente (ke') ke' e chinam yaja' satpa. Porke' inte' syerpo lok'oy maku' e witzir, i ja'x uche syan kib'itz' tya' lok'oy.

349. I poreso kone'r e syerpo che e jente ke' syerpo ja'x e chan, e nukir chan ch'a'r makwi'r e witzir, i kwando alok'ob', entonses uchyob' e syan kib'itz' i asatpa e lugar umenerob'.